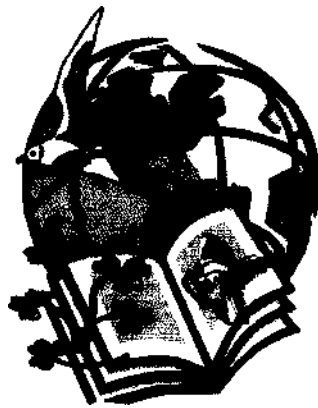

Віктор Закалюжний

ПОЛТАВЦІ-ВІДОМІ ЗООЛОГИ

Полтава 2017

УДК 59 - 051 (477. 53) ББК 28. 6д 3 18

Закалюжний В.М. Полтавці-відомі зоологи. — Полтава: Астроя, 2017. — 129 с.

Книга «Полтавці-відомі зоологи» присвячена науковій, виробничій та громадській діяльності відомих учених зоологів. Біографічні дописи створені на основі наукових публікацій у періодиці, відомостей із архівів установ, зажиттєвого спілкування із персоналіями.

Видання адресоване широкому загалу читачів, насамперед, викладачам і учителям навчальних закладів, науковцям і краєзнавцям, студентам і учням.

Рецензенти:

Опара М.М. - кандидат сільськогосподарських наук, професор кафедри землеробства і агрохімії імені В.І. Сазанова Полтавської державної аграрної академії.

Слюсар М.В. - кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології та основ здоров'я людини Полтавського національного педагогічного університету.

ЗМІСТ

Передмова.....	6
Наука - соціально значуща сфера людської діяльності.....	8
Андріяшев Олексій Хомич.....	10
Білановський Іван Дмитрови.....	11
Білявський Юрій Вікторович.....	12
Бондар Григорій Григорович.....	14
Бруннер Юрій Миколайович.....	15
Булдовський Олександр Теофілович.....	17
Ващенко Василь Федотович.....	20
Вітвицький Микола Михайлович.....	23
Вовк Анатолій Миколайович.....	24
Водяницький Володимир Олексійович.....	25
Гавриленко Микола Іванович.....	27
Голов Борис Олександрович.....	34
Данилевський Олександр Сергійович.....	36
Заленський Володимир Володимирович.....	41
Зарудний Микола Олексійович.....	43
Злотін Олександр Зіновійович.....	45
Знаменський Олександр Васильович.....	47
Зубко Яків Пантелеймонович.....	48
Іваненко Іван Дем'янович.....	50
Кістяківський Олександр Богданович.....	52
Ковшар Анатолій Федорович.....	54
Колесніков Леонід Олегович.....	58
Колобова Ганна Микитівна.....	59
Корабльов Іполит Іванович.....	60
Курдюмов Микола Васильович.....	65
Лопатінігор Костянтинівич.....	69
Лукіна Алла Михайлівна.....	72
Лук'янович Федір Костянтинівич.....	73
Люрин Ігор Борисович.....	74
Мазепа Іван Ілліч.....	75
Маніло Валентина Василівна.....	76
Мельничук Валерія Антонівна.....	78
Міляновський Євген Семенович.....	79
Мякушко Станіслав Анатолійович.....	81
Надворний Віталій Григорович.....	82

Неміровська Ганна Михайлівна	84
Оглоблін Дмитро Олексійович	85
Петренко Андрій Андрійович	88
Петрик Микита Іванович	89
Пилявський Богдан Романович	90
Прокопович Петро Іванович	92
Рекало Євген Лукич	94
Соколовська Ірина Іванівна	95
Стадниченко Агнеса Полікарпівна	97
Стектеньов Євген Петрович	100
Сусідко Петро Іванович	101
Тесленко Сергій Васильович	103
Токарський Віктор Арсентійович	105
Треус Володимир Данилович	107
Тукалевський Іван Максимович	109
Черней Любов Сергіївна	110
Черносвітов Лев Володимирович	112
Шапиро Дора Самійлівна	113
Шарлемань Микола Васильович	113
Шванвич Борис Миколайович	116
Шевченко Микола Тихонович	118
Щербуха Анатолій Якович	119
Ярошенко Михайло Федорович	122
Список літературних джерел	124
ПРО АВТОРА	129

Список літературних джерел

1. Александр Богданович Кистяковский // Орнитологи Украины. Библиографический справочник / Авторы-составители: Т.А. Атемасова, И.А. Кривицкий. - Харьков, 1999. — Вып. 1. — С. 116-118.
2. Андріяшев О.Х. // Енциклопедія сучасної України (ЕСУ). - К., 2001. Т.1. —С.499-500. Анкетування персоналій. Архівні матеріали (особові справи).
3. Анкетування персоналій.
4. Архівні матеріали (особові справи).
5. Бджільницька Мекка у відходах // Україна молода, 28.04.2011 Мед без «курева і ножа» // Урядовий кур'єр, № 153, 20.08.2011
6. Бердический Ю.И. Предки и потомки Пушкина. — Харьков: Торсинг, 1999.-47 с.
7. Биологи. Биологический справочник. - К.: Наукова думка, 1984. — 815 с.
8. Білановський Іван Дмитрович. // Енциклопедія Сучасної України (ЕСУ). — К.: В-во ЕСУ, 2003. — Т.2.- С.760-761.
9. Бобринский Н.Н. Зарудный: Зоолог и путешественник (1859-1919).— Москва, 1940.
10. Борсук З.Т. Учений і воїн // Зоря Полтавщини. — 6 червня 1977р.
11. Булава Л.М. Булдовський Олександр Теофілович // Географічна освіта в Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка (1914-2014 рр.). — Полтава: В-во ПНПУ, 2014. — С. 12-16.
12. Булава Л.М. Гавриленко Микола Іванович // Географічна освіта в Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка (1914-2014 рр.). — Полтава: В-во ПНПУ, 2014. — С. 21-27.
13. Ващенко Василь Федотович// Енциклопедія сучасної України. Т. 4. — К.:2005—С. 169.
14. Віктор Жадько. Український некрополь. — К., 2005. — С.271.
15. Віра Побережець / Іполит Іванович Корабльов - вчений зі світовим ім'ям. <http://www.udau.edu.ua/ua/news/ipolit-ivanovich-korablov-vchenj-zi-svitovim-imyam.html/>
16. Владимир Владимирович Заленский // Мазурмович Б.Н. Выдающиеся отечественные зоологи. - М.: Учпедгиз, 1960. — С. 123-127.
17. Водяницький В.О. // Енциклопедія сучасної України (ЕСУ). -К.,2006. — Т.5. — С. 16.
18. Водяницький Володимир Олексійович. В кн.: Історія Акад. Наук УРСР. Кн. 2, К., 1967, с. 509—510.
19. Воройська А. В. Життя, присвячене морю. К., 1977, 48 с.
20. Гавриленко М.І. (1889-1971). Матеріали до біографії відомого вченого-

орнітолога, краєзнавця і педагога. Зібрав і впорядкував Петро Ротач. — Полтава: Верстка, 2004. — 86 с.

21. Гавриленко М.І. // Енциклопедія сучасної України (ЕСУ). — К.:, 2006.— Т.5.—С. 257.
22. Гармаш Т.П. Портрети діячів природоохоронної справи: Полтавщина (XIX - поч. XX ст.): монографія — Полтава: ТОВ «АСМІ», 2009. — 196 с.
23. Демиденко Н. М. Життєвий і творчий шлях П. Прокоповича (1775- 1850) — патріарха вітчизняної бджільницької науки
24. Деятельность сельскохозяйственных обществ // Хуторянин. — 1903.— №15 — С. 328-329.
25. Енциклопедія українознавства. У 10-х томах. / Головний редактор Володимир Кубійович. — Париж, Нью-Йорк: «Молоде життя»-«НТШ»; 1954—1989, 1993—2000.
26. Зажиттєве спілкування.
27. Закалюжний В.М. Академік В.В. Заленський - сподвижник І.І. Мечникова та О.О. Ковалевського // Матер. міжнарод. наук -практ. конфер. «Методика викладання природничих дисциплін у вищій і середній школі» — Полтава: Астроя, 2011. — С. 24-27.
28. Закалюжний В.М. Полтавець Анатолій Федорович Ковшар - відомий орнітолог Казахстану // Матер. Всеукраїнської наук-практ. конфер. «Проблеми відтворення та охорони біорізноманіття України. — Полтава: Астроя, 2016. — С. 15-18.
29. Закалюжний В.М., Кигим С.Л. Зоолог та еколог - Олександр Данилевський // Імідж сучасного педагога. — Полтава: Асмі. — 2001— №1,—С. 41-43.
30. Знаменский А.В. Николай Васильевич Курдюмов и его роль в развитии прикладной энтомологии в России // Известия Отдела Прикладной Энтомологии. — Т.1. Петербург, 1921. — С.46-61.
31. Зоологічний музей: путівник. — К.: Зоомузей ННПМ НАНУ, 2009. — 106 с.
32. Касьяненко В.Г. Владимир Владимирович Заленский // Вестник зоологии. — 1968. - №6. — С. 89-91.
33. Кигим С.Л. Фонд М.І. Гавриленка в Полтавському краєзнавчому музеї // Проблеми відтворення та охорони біорізноманіття України (до 115-річниці М.І. Гавриленка) / Матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. — Полтава: АСМІ, 2004. — С. 19-31.
34. Книга рекордів України. — Львів: ФІРА-Люкс, 1997. — С. 78.
35. Ковшар Анатолий Федорович // «Орнитологи Казахстана и Средней Азии: XX век»: г. Алма-Ата. — 2012.
36. Колесников Л. О. Бруннер Юрій Миколайович // Енциклопедія Сучасної

України. — К: В-во ЕСУ, 2004. — т.3. — С. 491

37. Колобова А. Н. http://esu.com.ua/search_articles.php?id=4134

38. Константинов А. С., Тишечкин А. К., Мосейко А. Г., Волкович А. Г., Нестерова О. Л., Мелешко Ж. Е., Коротяев Б. А. Памяти И. К. Лопатина (1923-2012) // Энтомологическое обозрение, 2013, т. 92, вып. 1, с. 180—218.

39. Кораблев И. О состоянии пчеловодства в Полтавской губернии // Хуторянин. — 1903. — № 10. — С. 206-208.

40. Корчемний В., Микола Вітвицький патріарх — Тернопіль, 2008.

41. Кравченко Л.В., Закалюжний В.М. Василь Федотович Ващенко — видатний теоретик і практик вітчизняного бджільництва // Матер. міжнарод. Наук.-практ. конфер. «Методика викладання природничих дисциплін у вищій і середній школі» — Полтава: Астроя, 2012. — С. 437-439.

42. Кривицький І., Загороднюк І. Олексій Мігулін і Яків Зубко — видатні теріологи // Раритетна теріофауна та її охорона. Праці теріологічної школи. — Луганськ, 2008. — вип. 9. — С. 295-298.

43. Мазурмович Б. Н. Выдающиеся отечественные зоологи. — М.: Учпедгиз, 1960. — С.331—335

44. Мельничук В.А. Александр Богданович Кистяковский (1904-1983) // Беркут. — 1994. -Т.3. — Вып. 2. — С. 71-72.

45. Нагрибельний Я.А. Розвиток сільськогосподарської освіти на Херсонщині у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. — <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/chernomlitopis/8/25.pdf>

46. Незабытые могилы: Российское зарубежье: некрологи 1917—2001: В 6 т. Т. 6. Кн. 3. Х-Я / Рос. гос. б-ка; Сост. В.Н.Чуваков; Под ред. Е.В.Макаревич. — М., 2007. Стр. 211-212.

47. Некрутенко Ю.П. Памяти Евгения Семеновича Миляновского (1908—1976) // Энтомологическое обозрение, 1977, том 54, с. 930—932

48. Николай Васильевич Шарлемань // Орнитологи Украины. Библиографический справочник / Авторы-составители: Т.А. Атемасова, И.А. Кривицкий. — Харьков, 1999. — Вып. 1. — С. 51—52.

49. Пам'яті двох видатних дослідників (С.Ф. Третьяков та М.В. Курдюмов) // Полтавський селянин. — 1928. — №10. — С. 2-5.

50. Пидопличко И.Г. НА. Зарудный как зоолог и путешественник // Вестник зоологии. — 1969. - №5.

51. Полушин В.Л. Потомки великого дерева. — Красноярск: Бонус, 1999. - 496 с.

52. Природничий факультет: історія та сьогодення. До 95-річчя Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка та 90-річчя природничого факультету — Полтава: АСМІ, 2009. — 240 с.

53. Природознавець Микола Гавриленко: епоха та пам'ять. Укладачі: Самородов В.М., Кигим С.Л. / Наук. ред. М.В. Гриньова. — Полтава, 2009. — 203 с.
54. Проблеми фотоперіодизма и діапаузы насекомых / Под ред. Н.И. Горишина. - Л: Изд-во ЛГУ, 1972. - 243 с.
55. Рихтер А. А. Памяти Федора Константиновича Лукьяновича // Знтомологическое обозрение. — Ленинград. 1950. - Вып. XXXI. -№1-2.
56. Рудка Б. В. Микола Вітвицький (1780-1853) // Пасіка 2006, № 5.
57. Самородов В. Основоположник сучасного українського бджолярства/ В. Самородов // Зоря Полтавщини. - 2009. - 9 січня.
58. Самородов В.М. Іваненко Іван Дем'янович // . - ЕСУ, 2011. — Т. 11.— С. 65.
59. Самородов В.М. Микола Курдюмов (1885 - 1917): нотатки до портрета знавця біорізноманіття комах // Матер. Всеукраїнської наук.-практ. конфер. «Проблеми відтворення та охорони біорізноманіття України». — Полтава: Астроя, 2015. — С. 16-19.
60. Самородов В.М., Кигим С.Л. Полтавське сільськогосподарське товариство (1865—1920 рр): Історія, звичаї, першопостаті / наук. ред. В. М. Самородов. — Полтава: Дивосвіт, 2015. — 160 с.
61. Самородов В.М., Чоботарьова Л.В. Професор-бджоляр 1.1. Корабльов (1871 -1951): професійна та наукова біографія полтавського періоду життя // Матер. Всукраїнської наук.-практ. конфер. «Проблеми відтворення та охорони біорізноманіття України. -Полтава: Астроя, 2016. -С. 28-31.
62. Сидоровський Я. Василь Федорович Вашенко// Я. Сидоровський// Український пасічник. — № 6. - 2008. — С. 33 — 34.
63. Сидоровський Я. Микола Михайлович Вітвицький //Український пасічник, 2000. — № 7.
64. Склад кафедри зоології, біологічного моніторингу та охорони природи Житомирського державного університету https://zu.edu.ua/biofak_kaf3_s.html
65. Слепкова Н.В. Владимир Владимирович Заленский // Фокин С.И. Русские ученые в Неаполе. — СПб.: Алетейя, 2006. — С. 144-147.
66. Сусидко Петр Иванович // Биологи: биограф. справочник. — К., 1984. — С. 604—605.
67. Сусідко Петро Іванович // Українська радянська енциклопедія. — К., 1984. — Т.11: Кн. перша. — С. 76.
68. Токарський В. А. <http://biology.karazin.ua/kafedry-zoology.html>
69. Українська радянська енциклопедія. В 12-ти томах / За ред. М. Бажана. — 2-ге вид. — К.: Гол. редакція УРЕ, 1974-1985.

70. Український Радянський Енциклопедичний Словник. — Т. 3. — К, 1968. — С. 54.
71. Хохлова ОМ. М.В. Шарлемань. Життєвий шлях. Наукова спадщина. — Полтава, 1998. — 160 с.
72. Черней Л.С. Пам'яті Віталія Григоровича Надворного // Український ентомологічний журнал. — К., 2011. — № 1.
73. Черноситов Л.В. http://www.russianguave.ru/person?prs_id=43
74. Чубрей О.С. Основні напрями наукової творчості зоолога і мандрівника М.О. Зарудного (1859-1919) // Історія української науки на межі тисячоліть: Зб. наук. — К, 2004. — Вип. 15.
75. Штакельберг А.А. Оглоблин Д.А. // Энтомологическое обозрение. — Л., 1945,—Т. 28, —Выш. 3-4. —С. 131-134.
76. Штакельберг А.А. Памяти Александра Васильевича Знаменского. К 25-летию со дня смерти // Энтомологическое обозрение. Отдельный оттиск. — Л.: Наука, 1968. — Т. XLVII.
77. Ясенецька Н.І., Татаренко Л.Л. 75-річчя професора Стекленьова Євгена Петровича. Вчений із когорти невтомних // Вісті біосферного заповідника «Асканія-Нова». - 2005. — т.7. - С. 162-163.
78. https://uk.wikipedia.org/wiki/Бондар_Григорій_Григорович
79. https://uk.wikipedia.org/wiki/Стадниченко_Агнеса_Полікарпівна
80. https://uk.wikipedia.org/wiki/Шванвич_Борис_Миколайович
81. Випускники природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету - науковці України / В.В. Буйдін, Г.Ф. Джурка, В.М. Закалюжний, С.П. Яланська. — Полтава: ФОП Болотін А.В., 2013. - 144 с.
82. http://ok.ru/istorya.podolska/topic/Соколовская_Ирина_Ивановна
83. Учені - Української РСР, — К.: Наука, 1967.
84. Історія Полтавського педагогічного інституту // Матеріали конференції присвяченої 80-річному ювілею інституту. — Полтава: Клариса, 1995—172с.